

Брюксел, 14 ноември 2025 г.
(OR. en)

15434/25

FREMP 336
JAI 1688
AG 183
POLGEN 203
DISINFO 102
HYBRID 148
AUDIO 113
EDUC 447
JEUN 237
CULT 129
COMPET 1162

ПРИДРУЖИТЕЛНО ПИСМО

От: Генералния секретар на Европейската комисия, подписано от
г-жа Martine DEPREZ, директор

Дата на получаване: 12 ноември 2025 г.

До: Г-жа Thérèse BLANCHET, генерален секретар на Съвета на
Европейския съюз

№ док. Ком.: COM(2025) 790 final

Относно: СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ,
СЪВЕТА, ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН
КОМИТЕТ И КОМИТЕТА НА РЕГИОНИТЕ
Стратегия на ЕС за гражданското общество

Приложено се изпраща на делегациите документ COM(2025) 790 final.

Приложение: COM(2025) 790 final

Брюксел, 12.11.2025 г.
COM(2025) 790 final

**СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА,
ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА
НА РЕГИОНИТЕ**

Стратегия на ЕС за гражданското общество

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Отвореното гражданско пространство в едно жизнено гражданско общество стои в основата на нашите демокрации. Гражданското общество играе съществена роля в нашите общества, като допринася за създаването на политики, партнира си с правителствата за прилагане на обществени политики, предоставя социална и обществена подкрепа и услуги, повишава осведомеността по важни социални въпроси и представлява различни групи в уязвими ситуации. Приносът на гражданското общество е от решаващо значение за насърчаване на ангажираността и демократичното участие на гражданите, както и за един приобщаващ открит дебат, включително чрез активно включване на младите хора. Освен това гражданското общество играе важна роля в демократичните принципи на взаимозависимост и взаимоограничаване, като помага при наблюдението на политики и вземането на решения и насърчава прозрачността и отчетността.

Чрез действията си на местно, регионално, национално и международно равнище, както в рамките на ЕС, така и извън него, гражданското общество помага за **насърчаването и защитата на ценностите, залегнали в член 2 от Договора за Европейския съюз (ДЕС) и Хартата на основните права на Европейския съюз (Хартата)**. В учредителните договори на Европейския съюз се признава неговата важна роля и се постановява, че институциите на ЕС следва да работят с гражданското общество чрез открит, прозрачен и редовен диалог и да при възможно най-голямо зачитане на принципа на откритост, за да гарантират приобщаващото и активно участие на гражданското общество¹.

Ангажираността с гражданското общество представлява крайъгълен камък в създаването на политиките на ЕС. Чрез различни инструменти и процеси на равнището на ЕС на гражданското общество се дава възможност да представя своите становища и да участва в разработването, прилагането, наблюдението и оценката на законодателството и политиките на ЕС, като Комисията е установила структуриран диалог с него в много области на политиката. Освен това организациите на гражданското общество (ОГО) предоставят съвети и експертен опит, като участват в работата на експертните групи на Комисията и други съответни форуми. **Европейският икономически и социален комитет (ЕИСК)** също играе основна роля за извеждането на гласа на организираното гражданско общество на европейско равнище.

За да бъде **ефективна тази ангажираност**, ЕС признава във все по-голяма степен, че гражданското общество се нуждае от **благоприятна, безопасна и подкрепяща среда** в целия ЕС². Това включва **подходяща защита** за ОГО и защитниците на правата на човека, които се сблъскват със свиващо се като цяло гражданско пространство и са изправени пред заплахи и атаки във връзка с работата си³. Освен това устойчивата и прозрачна **финансова подкрепа** е от съществено значение за едно процъфтяващо гражданско общество и за да се гарантира, че ОГО могат да функционират независимо.

¹Член 11 от ДЕС; член 15, параграф 1 от ДФЕС.

²Вж. [Стратегия за Хартата от 2020 г.](#) и [Доклад за Хартата от 2022 г.](#), [Доклад на Европейския парламент от 2022 г. относно свиващото се пространство за гражданското общество в Европа; Заключение на Съвета относно прилагането на Хартата на основните права на ЕС.](#)

³Членове 11 и 12 от Хартата.

Със Стратегията на ЕС за гражданското общество се надграждат съществуващите рамки и поетия в [Политическите насоки за периода 2024—2029 г.](#) ангажимент за засилване на взаимодействието с ОГО и за гарантиране на тяхната подкрепа и защита в ежедневната им работа, като се определят серия от конкретни действия както на равнището на ЕС, така и на национално равнище, включително по отношение на външната дейност на ЕС. Тези действия са структурирани около три основни цели:

- да се засили ефективната и пълноценна ангажираност с гражданското общество като партньор в управлението;
- да се осигури открито, безопасно и благоприятно гражданско пространство чрез предоставяне на подкрепа и защита на организациите на гражданското общество;
- да се подкрепят организациите на гражданското общество с подходящо, устойчиво и прозрачно финансиране.

Комисията ще създаде **платформа на гражданското общество**, чрез която ще се осигури редовна и структурирана рамка за нейното взаимодействие с ОГО в области, свързани с отстояването на ценностите на ЕС, по-специално с организациите, работещи за насърчаване на демокрацията, върховенството на закона, равенството и основните права, в съответствие с политическите насоки.

Със стратегията се установява и обща рамка за насочване и укрепване на ангажираността на Комисията с ОГО. Признава се, че във всяка област на политиката може да има специфични изисквания и различни механизми за ангажиране, но целта на документа не е те да бъдат стандартизирани. Вместо това с него се определят **набор от ръководни принципи**, които да служат като обща рамка за провеждане на специализирани диалози с гражданското общество в различните сектори на политиката, като се набляга на основни параметри за диалог, например партньорство, прозрачност, представителство и отчетност. При определянето на тези принципи в стратегията цялостно се вземат предвид и се допълват вече съществуващите институционални механизми, по-специално чрез ЕИСК.

Целта на стратегията е да се засилят действията както на равнището на ЕС, така и на национално равнище, като се работи в тясно сътрудничество с държавите членки и страните, обхванати от процеса на разширяване⁴, за да се поощри и поддържа едно процъфтяващо гражданско пространство. Освен това се цели да се насърчи **по-голяма съгласуваност между вътрешните и външните дейности на ЕС** в тази област. За постигането на тези цели е от решаващо значение сътрудничеството между институциите и органите на ЕС, включително Европейската служба за външна дейност (ЕСВД), ЕИСК и Агенцията на ЕС за основните права (FRA), и сътрудничеството с държавите членки. Съгласуваният подход и стабилното сътрудничество ще спомогнат да се създаде чувство за споделена отговорност, което

⁴Страните кандидатки и страните потенциални кандидатки за присъединяване към ЕС ще бъдат интегрирани в съответните действия и асоциирани в стратегията подобно на държавите членки. В стратегията гражданското пространство в държавите членки и страните, обхванати от процеса на разширяване, се признава като едно непрекъснато и споделено пространство.

ще бъде от полза за обществото като цяло, като се засилят демократичното участие, устойчивостта и общественото доверие. Тази стратегия допълва действията, посочени в **Европейския щит за демокрацията**.

При подготовката на стратегията Комисията събра информация чрез подробни консултации с широк кръг заинтересовани страни⁵. Стратегията беше изготвена и въз основа на [становище на ЕИСК](#), принос от държавите членки и обмени, осъществени с FRA, Европейския парламент и Европейския комитет на регионите.

2. ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО КАТО ПАРТНЬОР В УПРАВЛЕНИЕТО: ЗАСИЛВАНЕ НА ЕФЕКТИВНАТА И ПЪЛНОЦЕННА АНГАЖИРАНост

Гражданското общество допринася за **по-ефективно, приобщаващо и представително създаване на политики на равнището на ЕС и на национално и местно равнище**. Гаранциите, че организациите на гражданското общество могат да участват пълноценно в обществения живот и да допринасят със своите становища чрез прозрачни процеси, са важен елемент от един стабилен и приобщаващ процес на създаване на политики.

За целите на стратегията **организациите на гражданското общество (ОГО)** се разбират в широк смисъл като всички **недържавни, независими, надпартийни и отхвърлящи насилието структури с нестопанска цел**, чрез които хората преследват и защитават общи цели и идеали⁶. Те са самоуправляващи се организации, независими от правителството или от стопански интереси, вариращи от неформални до полуформални и формални групи, които могат да са основани на членска маса, защитават обща кауза и предлагат услуги⁷. Те могат да работят на местно, регионално, национално и международно равнище и да бъдат управлявани от доброволци и/или платен персонал.

Под „защитници на правата на човека“ обикновено се разбира лица, групи и органи на обществото, които насърчават и защитават всеобщо признатите права на човека и основните свободи, включително правата на детето⁸.

⁵Тези консултации включваха анкета за обществена консултация; проучване „Евробарометър“; и целенасочени консултативни срещи с ОГО, донори, международни организации и национални институции по правата на човека. Комисията проведе консултации с младежки организации на гражданското общество в рамките на проверката във връзка с младежта от страна на Комисията.

⁶Вж. [Препоръка \(ЕС\) 2023/2836 на Комисията](#) относно насърчаване на ангажираността и ефективното участие на гражданите и организациите на гражданското общество в процесите на създаване на обществени политики; [Насоки относно подкрепата на ЕС за гражданското общество в региона на разширяването за периода 2021—2027 г.](#); и Съобщение на Комисията [„Корените на демокрацията и устойчивото развитие: ангажираността на Европа с гражданското общество в областта на външните отношения“](#). Понятието „организации на гражданското общество“, използвано в настоящата стратегия, не представлява правно обвързващо определение и е възможно да се прилагат специфични изисквания съгласно правото на ЕС по отношение на организациите, посочени в настоящото съобщение, например съгласно [Финансовия регламент](#) на ЕС.

⁷Примерите включват местни организации, религиозни организации, неправителствени организации, благотворителни организации, фондации, младежки и социални движения и кооперативи.

⁸В стратегията терминът „ОГО“ се отнася както до организации на гражданското общество, така и до защитници на правата на човека, но не включва лица или групи, които упражняват или проповядват насилие. Вж. параграфи 2 и 3 от [Насоките на ЕС относно защитниците на правата на човека](#) и съображение 11 от [Директивата на ЕС срещу стратегическите съдебни производства, насочени срещу публично участие](#).

Стратегията е насочена към ОГО и защитниците на правата на човека. Стратегията не обхваща ангажираността със социалните партньори (напр. представители на работодателите и работниците) поради техния специфичен статут съгласно правото на ЕС, както е посочено в член 154 от ДФЕС.

В съответствие с ценностите на ЕС **стратегията обхваща отговорни, независими и прозрачни ОГО**, които споделят ангажимента на ЕС за зачитане на човешкото достойнство, свободите, демокрацията, равенството, върховенството на закона и основните права и извършват дейността си по съответен начин.

Европейците безспорно отчитат приноса на ОГО, като 87 % от анкетираните в [проучването „Евробарометър“ от 2023 г.](#) считат, че тези организации играят важна роля за насърчаването и защитата на демокрацията и други ценности на ЕС, например зачитането на основните права, включително по отношение на насърчаването на добре информиран и плуралистичен демократичен дебат. 42 % от анкетираните в [„Евробарометър“ от 2025 г.](#) са на мнение, че разкриването на корупцията е най-значимата област на работа на гражданското общество, следвана от защитата на индивидуалните права (41 %), предоставянето на услуги (39 %) и наблюдението на действията на правителството (28 %).

2.1. Засилване на ангажираността и укрепване на диалога с гражданското общество

Гражданското общество играе важна роля в предоставянето на съвети, подкрепа и експертен опит **при разработването и прилагането на законодателството и политиките на ЕС** в широк спектър от сектори, например селско стопанство, политика на сближаване, култура, социална политика, образование и младеж, правосъдие и вътрешни работи, защита на потребителите, политика в областта на конкуренцията, медийна и цифрова политика, миграция и убежище, научни изследвания и иновации, климат и околна среда, мобилност, търговия и устойчиво развитие, хуманитарна помощ и международно сътрудничество, както и политика на разширяване. В по-широк смисъл ОГО спомагат за насърчаването и защитата на правата, залегнали в Хартата⁹, като предотвратяват и противодействат на дискриминацията, насърчават активното гражданство и окуражават младите хора да участват в демократичните процеси. Освен това допринасят за развиване на готовността и устойчивостта на обществото¹⁰. Те са важни партньори в наблюдението на прилагането и напредъка на реформите за присъединяване и преговорите в контекста на разширяването.

На равнището ЕС съществуват различни механизми за ангажиране, с които се дава възможност на ОГО да допринасят през целия цикъл на създаване на политики във всички области на политиката, от началните етапи на подготовка на инициативите до фазата на изпълнение. Например порталът „Споделете мнението си“ функционира като единна входна точка за всички отговори, получени за законодателни предложения, оценки, проверки за пригодност и съобщения чрез обществени консултации.

Комисията използва широк набор от средства за **провеждане на консултации** относно ангажираността си с ОГО. В допълнение към [инструментите за по-добро регулиране](#) това включва формални структури за диалог, като **диалози относно**

⁹Вж. например [Годишен доклад за 2022 г. относно прилагането на Хартата на основните права](#).

¹⁰[Съвместно съобщение](#) относно европейската стратегия за Съюз на подготвеност.

изпълнението, диалози по политиките с младежта, консултативни съвети, както и експертни групи и други гъвкави договорености (напр. ad hoc фокус групи по специфични въпроси или чрез платформи и мрежи на заинтересованите страни). На национално равнище [Мрежата на местните съветници по въпросите на ЕС](#), управлявана съвместно от Комисията и Комитета на регионите, и [центровете Europe Direct](#) могат да спомогнат за свързването и ангажирането с гражданското общество на място. Освен това Комисията и делегациите на ЕС редовно взаимодействат с ОГО в страните, обхванати от процеса на разширяване, и в трети държави.

Специализирани диалози с гражданското общество съществуват в различни области на политиката. Например структурираният диалог с гражданското общество в областта на политиките за заетост и социалните политики се осигурява чрез процеса на [европейския семестър](#), а организациите на гражданското общество са основни партньори за прилагането на [Европейския стълб на социалните права](#). Диалозите с гражданското общество понякога обхващат и специфични за конкретен сектор заинтересовани страни. Например организации, представляващи общности от селските райони, чрез [Пакта за селските райони](#) съгласно визията за селското стопанство и храните или диалог с религиозни или неконфесионални групи съгласно член 17 от ДФЕС. [Европейската платформа за хората с увреждания](#) подкрепя сътрудничеството с държавите членки и гражданското общество във връзка с изпълнението на [Стратегията за правата на хората с увреждания](#), а [Платформата на ЕС за участие на децата](#) насърчава правото на изслушване на децата при вземането на решения и подкрепя гражданското общество в насърчаването на ангажираността на децата¹¹.

Платформата на гражданското общество, която ще започне да функционира от 2026 г., ще укрепи **диалога относно ценностите на ЕС**. Чрез нея ще се осигури **редовна и структурирана рамка** за диалог относно защитата и насърчаването на ценностите на ЕС, като се рационализира и засили ангажиментът по отношение на основните права, демокрацията, равенството и върховенството на закона и се предостави пространство за справяне с предизвикателствата, пред които са изправени ОГО, работещи в тези области¹². Платформата ще спомага за обмяна относно целите на стратегията за засилване на ангажираността, подкрепата и защитата и ще даде възможност за навременен и пълноценен принос към разработването на политики и по отношение на финансирането.

За да подобри видимостта и достъпността на информацията и да улесни ангажирането от страна на ОГО, Комисията ще създаде **уебсайт** за платформата на гражданското общество, където ще публикува информация и ресурси за работата на платформата, както и информация за диалозите на Комисията с гражданското

¹¹Други примери включват [инициативата „Нов европейски Баухаус“](#); Консултативният комитет за равните възможности между мъжете и жените; [Група на заинтересованите страни по въпросите на младежта в ЕС](#); [Платформа на гражданското общество на ЕС срещу трафика на хора](#); [Експертна група за възгледите на мигрантите в областта на миграцията, убежището и интеграцията](#); [Форум на гражданското общество по въпросите на наркотиците](#); [Форум ЕС-НПО по правата на човека](#); [Диалог с гражданското общество в областта на търговията](#); [Форум на гражданското общество за борба с расизма](#); [Платформа на ЕС за правата на жертвите](#); [Европейска платформа за ромите](#); [Консултативна група по политиката за защита на потребителите](#).

¹²Вж. новите данни, например [Агенция за основните права, Защита на гражданското общество — Актуализация за 2023 г.](#); [Консултации на FRA относно гражданското пространство от 2024 г. — основни констатации](#); [Обобщаващ фактологичен доклад](#) относно консултациите за Стратегията на ЕС за гражданското общество (Обобщаващ фактологичен доклад).

общество в други области на политиката. По този начин ще се даде възможност на организациите лесно да намират информация, графици, изисквания за участие и възможности за изразяване на интерес за участие в различни диалози.

Като част от платформата Комисията ще организира **годишна среща** съвместно с ЕИСК с цел развиване на полезни взаимодействия между текущите диалози и обсъждане на стратегическите приоритети.

Платформата ще има гъвкава и адаптивна структура, предназначена да отговаря на променящите се нужди и приоритети. При разработването на начина на функциониране на платформата Комисията ще се основава на съществуващите най-добри практики в рамките на Комисията, както и на експертния опит на съответните заинтересовани страни, по-специално на ЕИСК и [Платформата за основните права](#) на FRA. С течение на времето платформата може да бъде разширена, за да обхваща и други области на политиката.

2.2 Ръководни принципи за ефективен и пълноценен диалог с гражданското общество

В консултациите със заинтересованите страни стана ясно, че макар да съществуват много важни структури за ангажиране, следва да се цели **по-голяма съгласуваност** между тях. В стратегията се признава, че за да бъде ефективен и пълноценен диалогът, той винаги ще трябва да бъде адаптиран към специфичните цели и нужди на всеки конкретен сектор и се предлагат **10 ръководни принципа за диалог между Комисията и гражданското общество**¹³.

Тези ръководни принципи са предназначени да служат като обща рамка за осъществяване на механизми за специализиран диалог с ОГО в различните сектори на политиката, приложими както за Комисията, така и за ОГО. Важно е самите ОГО да гарантират, че техните собствени практики и структури са **прозрачни, отговорни и в съответствие с ценностите на ЕС**, така че участието им в такъв диалог да е отговорно и основано на общи стандарти и при него да се зачитат ролите на институциите на ЕС и насоките за получаване на финансиране¹⁴. Тези принципи се основават на информация от различни консултации, документи на политиката и препоръки на ЕС, съществуващи най-добри практики в ЕС и стандарти и практики, разработени на международно равнище¹⁵.

¹³Механизмите за диалог с ОГО следва да се ръководят от тези принципи, като се признава, че съществуват много други форми на ангажиране, например европейски граждански инициативи, обществени консултации, отворени иновации, гражданска наука или представителни дискуссионни процеси.

¹⁴Вж. публикуваните от Комисията [насоки](#).

¹⁵[Обобщаващ фактологичен доклад](#); Препоръка (ЕС) 2023/2836 на Комисията; Становище на ЕИСК SOC/840-EEESC-2025; [Пътна карта на генералния секретар на Съвета на Европа](#) относно ангажираността на Съвета на Европа с гражданското общество 2024—2027 г., SG/Inf(2023)28; Конференция на Съвета на Европа на международните НПО, [Кодекс на добрите практики](#) за гражданско участие в процеса на вземане на решения; [Стандарти за участие и съвместно създаване на инициативи „Партньорство за открито управление“](#); [Работен документ № 81 на ОИСП относно публичното управление](#).

10 ръководни принципа за диалог с гражданското общество

- 1) **Партньорство**: При сътрудничеството следва да се приветства проактивният принос на гражданското общество като партньор при оформянето на диалога, определянето на приоритети и програми, дефинирането на цели или оценката на резултатите.
- 2) **Изчерпателност**: При диалога следва да се цели участие на гражданското общество на различните етапи от процеса на създаване на политики.
- 3) **Предвидимост и редовност**: Диалогът следва да бъде част от предвидим и редовен процес, като се дават подходящи срокове за предоставяне на принос.
- 4) **Прозрачност**: Следва да се гарантира ясна комуникация относно процедурите, целите, сроковете и критериите за участие, както и да се осигури навременен и подходящ достъп до съответните документи, при спазване на приложимите законови изисквания.
- 5) **Представителство**: Подборът на участниците следва да се основава на независимостта, легитимността, представителността и експертния опит на организациите, както и степента, в която се придържат към ценностите на ЕС.
- 6) **Приобщаване**: При диалога следва да се цели приобщаване на достатъчно широк спектър от организации, като се търси баланс по отношение на секторите и географското местоположение и се отчитат надлежно организациите, представляващи групи, които са недостатъчно представени, маргинализирани или в уязвимо положение.
- 7) **Достъпност**: Диалозите, независимо дали се провеждат онлайн или офлайн, следва да бъдат проектирани и осъществявани с подходящи технологични инструменти с цел премахване на пречките пред достъпността и осигуряване на пълноценно и равноправно участие.
- 8) **Отчетност**: При обратната информация относно начините, по които диалогът допринася за напредъка на политиките, следва да се насърчават споделена отговорност и доверието.
- 9) **Осигуряване на ресурси**: Когато е приложимо, следва да се осигури финансова или логистична подкрепа, за да се даде възможност за участие, като се вземат предвид нуждите на сдруженията на обикновени граждани и други местни организации, за да се гарантира, че те не са изключени поради ограничени средства.
- 10) **Безопасност**: Следва да се въведат защитни мерки, за да се гарантира, че организациите могат да участват безопасно в диалог, включително чрез подходящи мерки за защита на личните данни и поверителността.

Тези принципи отразяват основните параметри за гражданска ангажираност, посочени в [Препоръка \(ЕС\) 2023/2836 на Комисията](#), в която държавите членки се призовават също да предоставят повече възможности на гражданите и ОГО да участват ефективно в процесите на създаване на обществени политики на местно, регионално и национално равнище. В отговор на препоръката няколко държави членки вече предприеха стъпки, за да гарантират нейното прилагане, включително чрез създаване на нови институционални рамки и платформи за диалог с гражданското общество, изготвяне на насоки относно консултациите по време на

процеса на вземане на решения, редовно взаимодействие с гражданското общество в различни области на политиката и по-систематично гарантиране на участието на гражданското общество в процесите на консултациите¹⁶.

Постигнат е важен напредък, но ОГО все още съобщават за някои недостатъци и след почти две години от приемането на тази препоръка е необходимо **допълнително събиране на данни и последващи действия** по нейното прилагане. Поради това Комисията ще продължи да **подкрепя изграждането на капацитет на национално равнище** за прилагането на препоръката и ще организира обмени с държавите членки в сътрудничество с ЕИСК и FRA. Тези обмени ще бъдат насочени към засилване на ангажираността, подкрепата и защитата на гражданското общество на национално равнище.

Освен това Комисията планира да засили сътрудничеството си с гражданското общество чрез различни платформи и инициативи. Тя ще включва млади хора и организации в различни младежки форуми, ще насърчава участието на гражданското общество в дебати на Платформата за гражданска ангажираност и ще осъществява връзка между гражданското общество и приноса на гражданите от европейските граждански панели, за да подпомага оформянето на политиките на ЕС.

Гражданското общество е важен участник в програмата за разширяване. За държавите, които се стремят да станат членки на ЕС, жизненото гражданско общество е от полза в процеса на присъединяване. Участието на гражданското общество в процеса на разширяване може да допринесе за задълбочаване на разбирането на гражданите за реформите, които са необходими, за да бъдат изпълнени условията за присъединяване. С оглед засилване на участието на гражданското общество в тези процеси Комисията ще ръководи работата по институционализиране и стандартизиране на консултациите с ОГО на национално равнище при подготовката на заседанията на съответните органи по споразуменията за асоцииране, както и при последващите действия и наблюдението им.

Комисията ще:

- създаде платформа на гражданското общество за засилване на нейната ангажираност с ОГО, които работят активно за насърчаването и защитата на ценностите на ЕС, с възможност за разширяване в други области на политиката с течение на времето;
- организира годишна среща на платформата на гражданското общество съвместно с ЕИСК;
- насърчава прилагането на 10-те ръководни принципа за диалог с гражданското общество;
- работи с гражданското общество чрез младежкия консултативен съвет към председателя на Комисията, групата на заинтересованите страни по въпросите на младежта в ЕС, диалога по въпросите на младежта в ЕС и диалозите по политиките с младежта и ще насърчава участието на гражданското общество в дебатите, популяризирани чрез платформата за гражданска ангажираност;

¹⁶Например в Чехия, Дания, Германия, Ирландия, Франция, Португалия, Латвия и Финландия са създадени няколко консултативни органа, включващи ОГО, за да съветват правителството в различни области (напр. правата на децата, правата на възрастните хора, националните малцинства и равнопоставеност на ЛГБТИК+).

- работи с гражданското общество чрез европейски граждански панели като начин за създаване на мост между ОГО и ангажирането на гражданите при оформянето на политиките на ЕС;
- подкрепя изграждането на национален капацитет и ще организира обмени с държавите членки във връзка с Препоръка (ЕС) 2023/2836 на Комисията относно участието на гражданското общество в сътрудничество със съответните участници, включително ЕИСК и FRA;
- институционализира и стандартизира консултациите с ОГО на национално равнище при подготовката на заседанията на съответните органи по споразуменията за асоцииране, както и при последващите действия и наблюдението им.

Държавите членки се приканват:

- да укрепят механизмите и политиките за ангажиране в съответствие с определените в стратегията принципи, включително чрез предприемане на по-нататъшни стъпки за пълно прилагане на Препоръка (ЕС) 2023/2836 на Комисията по отношение на ефективното участие на организациите на гражданското общество.

3. ОСИГУРЯВАНЕ НА ПОДКРЕПА И ЗАЩИТА: ОСИГУРЯВАНЕ НА ОТКРИТО, БЕЗОПАСНО И БЛАГОПРИЯТНО ГРАЖДАНСКО ПРОСТРАНСТВО

За едно процъфтяващо гражданско пространство¹⁷ е необходима **благоприятна правна, административна и регулаторна среда**, където ОГО са подкрепяни и овластени и където са защитени и могат да работят свободно. Според едно [проучване „Евробарометър“ от 2024 г.](#) относно върховенството на закона 86 % от европейците смятат за важно медиите и организациите на гражданското общество навсякъде в държавите членки да могат да работят свободно и без натиск. Поддържането на такава свободна и благоприятна среда изисква **наблюдение и ефективни реакции** при възникване на заплахи или атаки.

Подкрепата за едно жизнено гражданско общество продължава да заема основно място в работата на Комисията във всички области на политиката — ангажимент, който е отразен в различни стратегии и документи на политиката¹⁸. Фокусът на [годишния доклад за 2022 г. относно прилагането на Хартата](#) беше върху гражданското пространство, като бяха картографирани съществуващите мерки и

¹⁷Гражданското пространство се отнася до „средата, която дава възможност на хората и групите — или „участниците в гражданското пространство“ — да участват пълноценно в политическия, икономическия, социалния и културния живот в своите общества“ ([Насоки на ООН относно защитата и насърчаването на гражданското пространство](#)) или „свкупността от правни, политически, институционални и практически условия, от които неправителствените участници се нуждаят, за да имат достъп до информация, да се изразяват, да се сдружават, да се организират и да участват в обществения живот“ (ОИСР, [„Защита и насърчаване на гражданското пространство“](#)).

¹⁸Вж. [Стратегията за подобряване на прилагането на Хартата на основните права в ЕС от 2020 г.](#), [Плана за действие за европейска демокрация от 2020 г.](#) и конкретни примери като [стратегията за изграждане на Съюз на равенство](#), [инициативата „Нов европейски Баухаус“](#) и [Програмата за потребителите за периода 2025—2030 г.](#)

бяха посочени пропуски и области за подобрене, а докладът беше допълнен от заключения на Съвета по темата¹⁹.

Бяха предложени няколко мерки за опазване на гражданското пространство. Например с [Плана за действие за социалната икономика](#) и [Препоръката на Съвета относно разработването на рамкови условия за социалната икономика](#), които са насочени към преодоляване на системните пречки, които възпрепятстват трансграничното сътрудничество между ОГО, се цели да укрепят ОГО чрез повишаване на техния капацитет, видимост и въздействие в социалната икономика. Комисията предприе и конкретни стъпки за създаване на по-благоприятна среда за гражданското общество, включително мерки за осигуряване на справедливо данъчно облагане на благотворителните организации и за защита на достъпа им до финансови услуги. Например съгласно наскоро приетия [Регламент за борба с изпирането на пари](#) бяха въведени мерки, за да се гарантира, че на ОГО не се отказват финансови услуги, като банкови сметки, единствено поради факта, че развиват дейност в държави, за които се счита, че съществува висок риск от изпиране на пари²⁰.

3.1. Разбиране на пречките и заплахите: наблюдение на гражданското пространство

Заинтересованите страни докладват за мерки, които според тях **ограничават средата**, в която работят ОГО и правозащитниците²¹. Това може да включва непропорционални и обременяващи изисквания за регистрация, несправедливи правила за данъчно или финансово отчитане, проблеми при достъпа до финансиране, прекомерни пречки при получаването на финансови услуги и правни изисквания, които ограничават трансграничните дейности.

Някои ОГО все по-често съобщават, че са се сблъскали с редица **заплахи и атаки**, включително атаки срещу техния персонал или помещения, кампании за очерняне и дезинформация или стратегически съдебни производства, насочени срещу публично участие (SLAPP). Опитите за неправомерно разпускане на сдружения, разрушаването на структурите за диалог, дискреционното замразяване или спиране на финансиране или незаконните мерки за наблюдение също будят загриженост у гражданското общество. Транснационалните репресии от трети държави са все по-често срещано явление, което засяга особено правозащитниците²². Трансграничният характер на подобни репресии води до значителни пречки при подаването на жалби или търсенето на защита или правосъдие от страна на засегнатите правозащитници. В това отношение те често се сблъскват със специфични пречки, свързани с пътните документи и визовите изисквания,²³ както и с административни пречки и забавяния.

Това може да има **ефект на домино** и да накара ОГО да ограничат ангажираността си и да ги обезкуражи да упражняват пълноценно ролята си. Освен това тези

¹⁹[Заключения на Съвета относно прилагането на Хартата на основните права на ЕС.](#)

²⁰Член 21, параграф 3 и съображение 53 от [Регламент \(ЕС\) 2024/1624](#).

²¹[Консултации на FRA относно гражданското пространство от 2024 г. — основни констатации; Обобщаващ фактологичен доклад.](#)

²²Терминът „транснационални репресии“ се отнася до вид политически репресии, провеждани от държава извън нейните граници, вж. например [съобщение на Службата на Върховния комисар по правата на човека на ООН относно транснационалните репресии](#).

²³Вж. например [Наръчника за визовия кодекс на Съюза](#), в който се предоставят конкретни насоки в помощ на правозащитниците.

репресии непропорционално засягат ОГО, работещи по теми, свързани с демокрацията, върховенството на закона и основните права, както и групи, които са недостатъчно представени, маргинализирани и в уязвимо положение²⁴. Преодоляването на тези предизвикателства изисква съгласуван и всеобхватен подход от страна на ЕС и държавите членки.

Ефективното **наблюдение на гражданското пространство** е от съществено значение за подкрепата и защитата на ОГО в тяхната работа. Ясното посочване на рисковете и заплахите може да доведе до конкретни последващи действия от страна на онези участници, които имат възможност да предоставят подкрепа — както **превантивна** (в отговор на ранни предупредителни знаци), така и **реактивна** (при реални заплахи или атаки). Такива мерки могат да включват публични изявления, с които се осъждат неблагоприятни развития и се изразява подкрепа за работата на ОГО, финансиране за психосоциална подкрепа, правни консултации и спешно финансиране.

Комисията е разработила собствени инструменти за наблюдение и оценка, които са насочени и към аспекти, свързани с гражданското пространство. Във връзка с [докладите за върховенството на закона](#) Комисията наблюдава развитието във всички държави членки и някои страни, обхванати от процеса на разширяване, като откроява както положителните, така и отрицателните промени по отношение на гражданското пространство и издава конкретни препоръки, когато е уместно. За страните, обхванати от процеса на разширяване, тази информация се наблюдава и като част от годишния пакет относно разширяването²⁵.

Комисията получава информация и за предизвикателствата, пред които са изправени ОГО, *ad hoc* чрез собственото си взаимодействие с гражданското общество. Освен това Комисията предоставя финансова подкрепа по програми за няколко проекта, ръководени от консорциуми от ОГО, които извършват наблюдение на гражданското пространство в ЕС и извън него²⁶.

Комисията разчита и на дейности за наблюдение, извършвани от други участници, включително националните институции по правата на човека (НИПЧ) и международни организации²⁷. FRA играе основна роля в тази област, като [публикува доклади за гражданското пространство](#), откроява обещаващи практики, подкрепя обмена между международни и национални участници и издава препоръки в тази област.

²⁴Вж. например [Резолюция 2021/2103\(INI\)](#) на Европейския парламент и [FRA, „Защита на гражданското общество“ — Актуализация за 2023 г.](#)

²⁵Вж. [Пакет относно разширяването на ЕС](#), обхващащ Албания, Босна и Херцеговина, Косово, Черна гора, Северна Македония, Сърбия, Грузия, Република Молдова, Украйна и Турция.

²⁶Вж. например: проекта [„Действия за наблюдение на гражданско пространство“](#) (Monitoring Action for Civic Space, MACS); [годишния доклад за актуалното състояние във връзка с Насоките относно подкрепата на ЕС за гражданското общество в региона на разширяването](#); [инструмента CSO Meter](#); и [Системата на ЕС за създаване на благоприятна среда за гражданското общество](#).

²⁷Вж. например [базата данни за актуалното състояние на върховенството на закона в Европа](#), поддържана от Европейската мрежа на националните институции по правата на човека; глобалния мониторинг, осъществяван от [Civicus](#); [доклада на Службата на Върховния комисар по правата на човека на ООН за 2024 г. относно пространството за гражданското общество](#); [механизма за независимо докладване](#) на инициативата „Партньорство за открито управление“; и [платформата на Съвета на Европа за безопасност на журналистите](#).

3.2. Предоставяне на мерки на равнището на ЕС

Няколко законодателни акта на ЕС допринасят пряко за защитата на ОГО в ЕС. Например с [Директивата срещу стратегическите съдебни производства, насочени срещу публично участие](#), и [съответната препоръка](#) се предоставят процедурни гаранции за защита на лицата, които се ангажират с публично участие, в това число ОГО, от явно неоснователни иски или неправомерни съдебни производства. За да допринесе за тяхното прилагане, Комисията ще подкрепи **обучение за практикуващи юристи** по стратегически съдебни производства, насочени срещу публичното участие на ОГО, и съдебни дела във връзка с Хартата, по-специално по отношение на свободата на сдружаване, свободата на изразяване на мнение и свободата на събранията.

Комисията подкрепя няколко мерки за защита, които се изпълняват от специални инициативи, ръководени от ОГО. Една основна мярка, финансирана от ЕС по [програмата „Граждани, равенство, права и ценности“ \(CERV\)](#), е използването на **финансова подкрепа за трети държави (FSTP)**, с което се дава възможност на ОГО, получаващи средства от ЕС, да действат като посредници, които могат да изграждат капацитет и да разпределят средства към по-малки или местни ОГО, включително такива, които може да се налага да реагират при спешни случаи или при неочаквани или извънредни ситуации. Наскоро ЕС отправи и призив за укрепване на европейската мрежа от проверители на факти, включително чрез схема за защита срещу тормоз, като призна, че общността на проверителите на факти е все по-често атакувана, обвинявана в цензура и сплашвана.

Насърчаването на благоприятна среда и гарантирането на по-силна и по-пълноценна роля на ОГО продължава да бъде от съществено значение в контекста на **разширяването и присъединяването**. При оценката на функционирането на демократичните институции се разглежда и средата, в която работят ОГО. С приемането през 2020 г. на [преразгледаната методика за разширяване](#) се подчертава, че всички основни реформи в страните, обхванати от процеса на разширяване, следва да се извършват по напълно прозрачен и приобщаващ начин с участието на заинтересованите страни. Съгласно тази преразгледана методика страните кандидатки са длъжни да изготвят пътна карта за функционирането на демократичните институции, в която се очертават конкретни действия за укрепване на благоприятната среда за гражданското общество.

3.3. Защита на гражданското пространство на национално равнище

Държавите членки играят основна роля в гарантирането и защитата на **гражданското пространство** на национално и местно равнище и често са първите, които предоставят конкретна подкрепа на ОГО, изложени на риск. Следователно работата с държавите членки за насърчаване на безопасна, подкрепяща и благоприятна среда за ОГО в целия ЕС е важен приоритет за Комисията.

С Препоръка (ЕС) 2023/2836 на Комисията държавите членки се призовават да наблюдават развитието в гражданското пространство, като използват ясни показатели и структурирани рамки за докладване. Държавите членки се приканват да насърчават сътрудничеството и координацията между всички заинтересовани страни, да улесняват достъпа до специални процедури или канали за докладване на заплахи и атаки и систематично да документират и анализират оперативната среда, в която работят ОГО. Няколко държави членки отговориха на препоръката на Комисията, като приеха **мерки за укрепване на гражданското пространство на**

национално равнище. Тези мерки включват създаването на специални национални стратегии за засилване на сътрудничеството в областта на гражданската ангажираност между гражданите, ОГО и местните органи. Някои държави членки създадоха проекти за намаляване на административната тежест при упражняване на правото на събрания и сдружаване или въведоха специални данъчни и други стимули за финансиране на ОГО²⁸.

Няколко държави членки въведоха и **мерки за защита на ОГО**, включително чрез общата система от правни средства за защита, достъпни в националните административни, граждански и наказателноправни системи. Някои създадоха или поддържат **специализирани консултантски услуги**, насочени специално към омразата и дискриминацията (в онлайн среда)²⁹. Независимите национални органи и институции — по-специално НИПЧ, органите за равенство и омбудсманите — могат да играят жизненоважна роля в защитата на ОГО на национално равнище, като им дават повече гласност, повишават осведомеността на обществото и подкрепят усилията за изграждане на капацитет. Тези действия представляват **ясна инвестиция** за гарантиране на благоприятна среда за гражданското общество и предприемане на мерки, когато то е изложено на риск.

3.4 Засилване на подкрепата и защитата

Въпреки че е постигнат важен напредък както на равнището на ЕС, така и на национално равнище, заинтересованите страни призовават за по-координиран подход към защитата на ОГО и наблягат, че са необходими засилени и координирани действия на равнището на държавите членки, на равнището на ЕС и на международно равнище за наблюдение на промените, засягащи ОГО, за прилагане на превантивни мерки в отговор на ранни предупредителни признаци за свиване на гражданското пространство и за защита на ОГО от подобни заплахи и атаки. За тази цел и за да се картографират съществуващите инициативи за наблюдение на местно, национално, европейско и международно равнище, Комисията ще създаде **онлайн център за знания в областта на гражданското пространство** в сътрудничество с FRA. Той ще улесни достъпа до съществуващи проекти, инструменти и дейности за наблюдение и защита, включително наличните мерки за защита.

Центърът ще допринася за определянето на тенденции и пропуски в наблюдението на гражданското пространство чрез консолидиране на информация и ще информира за съответните действия за преодоляване на тези проблеми. Въз основа на това **могат да се проучат допълнителни мерки за защита**, например спешна помощ за организации, изложени на заплаха, координиране на съществуващите мерки за защита в държавите членки, обучение и подкрепа във връзка с административните, правните и логистичните договорености. Основаното на факти познаване за

²⁸Вж. например националната [стратегия](#) на Чехия за сътрудничество между публичната администрация и неправителствените организации с нестопанска цел за периода 2021—2030 г. и нейния правителствен съвет за неправителствените организации с нестопанска цел; федералната [стратегия](#) за гражданска ангажираност на Германия и нейната фондация за гражданска ангажираност и доброволческа работа; [стратегията](#) за гражданското общество на Дания за периода 2022—2025 г.; [стратегията](#) за гражданското общество на Финландия и консултативния [съвет](#) по политиката за гражданското общество; и платформата на организациите на гражданското общество/гражданския дом на Португалия.

²⁹Вж. например финансираните от федералното правителство на Германия проекти REspect! и Hate Aid; кооперативните съюзи; федералната инфраструктура [toneshift — Мрежа срещу омразата и дезинформацията в онлайн среда](#).

ситуацията на място е от решаващо значение, за да може да се отговори по подходящ начин на специфичните нужди на ОГО и правозащитниците.

Важно е да се гарантира, че с политиките и законодателството на равнището на ЕС и на национално равнище се насърчава благоприятна среда за ОГО, и да се засилят действията за наблюдение и защита на ОГО. Например оценките на въздействието и диалозите относно изпълнението са важни структурирани процеси, които допринасят за определяне и оценка на ефектите и последиците от планираните политики и законодателни инициативи. Комисията ще продължи да оценява **въздействието на своите инициативи за гражданското общество чрез оценки на въздействието и оценки съгласно рамката за по-добро регулиране.**

За да подпомогне държавите членки в по-нататъшното прилагане на Препоръка (ЕС) 2023/2836, **Комисията ще организира обмени с държавите членки, за да засили допълнително подкрепата и защитата на ОГО** от страна на съответните публични органи и заинтересовани страни, и ще подпомогне обучението на национално равнище за юристи по стратегически съдебни производства, насочени срещу публично участие, и по Хартата. В контекста на **разширяването** Комисията ще **укрепи системите си за ранно предупреждение**, за да може да предприеме по-решителни ответни действия при нововъзникващи заплахи.

Комисията ще:

- подкрепи създаването на онлайн център за знания в областта на гражданското пространство, който ще документира съществуващите инициативи за наблюдение на гражданското пространство, доклади и ресурси за защита на национално, европейско и международно равнище в сътрудничество с FRA;
- проучи възможностите за укрепване и координиране на наличните мерки за защита на ОГО и правозащитниците, изложени на риск в ЕС;
- подкрепи обучение за юристи по стратегически съдебни производства, насочени срещу публичното участие на ОГО, и съдебни дела във връзка с Хартата, по-специално по отношение на свободата на сдружаване, свободата на изразяване на мнение и свободата на събранията;
- подкрепи изграждането на национален капацитет и ще организира обмени с държавите членки във връзка с Препоръка (ЕС) 2023/2836 на Комисията относно защитата и подкрепата в сътрудничество със съответните участници, включително ЕИСК и FRA;
- укрепяване на системите за ранно предупреждение на ЕС с оглед откриване на нови признаци на свиващо се гражданско пространство в страните, обхванати от процеса на разширяване.

Държавите членки се приканват:

- да разработват или актуализират специални национални стратегии или планове за действие, насочени към подкрепа, защита и овластяване на организациите на гражданското общество, и да насърчават едно безопасно и благоприятно

гражданско пространство в съответствие с Препоръка (ЕС) 2023/2836 на Комисията.

Агенцията на ЕС за основните права се приканва:

- да продължи наблюдението и докладването относно гражданското пространство и да създаде мрежа от представители на национални и европейски институции и органи, ОГО и международни организации, които работят в областта на наблюдението и защитата на гражданското пространство, така че да могат да обменят данни, опит и най-добри практики.

4. ПОДХОДЯЩО, УСТОЙЧИВО И ПРОЗРАЧНО ФИНАНСИРАНЕ ЗА ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО

Като част от цялостната благоприятна среда ОГО се нуждаят от **подходяща и устойчива подкрепа**, за да осъществяват жизненоважната си работа, да си взаимодействат ефективно с вземащите решения и да продължат да имат пълноценен принос за нашите общества. В това отношение **дългосрочното, предвидимо и достатъчно финансиране е от основно значение**, за да се осигури стабилността, от която се нуждаят ОГО, за да работят независимо и ефективно.

ОГО разчитат на финансиране от комбинация от **публични и частни източници**, за да финансират дейностите си. В ЕС Комисията и държавите членки подкрепят ОГО по различни начини, включително чрез безвъзмездни средства за оперативни разходи и основано на проекти финансиране. ОГО могат да получават финансиране и чрез индивидуални дарения и безвъзмездни средства от частни фондации, благотворителни организации или дружества и предприятия. Допълнителна финансова подкрепа може да бъде получена от схеми за разпределяне на средства, които се управляват от няколко държави членки и чрез които на данъкоплатците се дава възможност пряко да определят в данъчната си декларация фиксиран процент или сума от приходния си данък, която да бъде изплатена на отговарящ на условията субект³⁰.

Финансирането е от съществено значение за целия спектър от дейности на ОГО. Освен това участието на гражданското общество в разработването, изпълнението, наблюдението и прилагането на законодателството и политиките на ЕС също е специфична цел за финансиране на няколко програми на ЕС. С няколко от своите програми ЕС подкрепя дейности, извършвани от организации на гражданското общество в различни области на политиката³¹. Тези програми включват „Хоризонт Европа“, включително инициативата „Нов европейски

³⁰Италия, Литва, Унгария, Португалия, Румъния, Словения и Словашката република използват такива системи.

³¹Тези програми могат да се изпълняват при пряко, непряко или споделено управление. Приблизително 80 % от източниците на финансиране от Съюза за НПО се управляват от самите държави от ЕС. Всяка държава предоставя [подробна информация за финансирането](#) и процедурите за кандидатстване на уебсайтовете на управляващите органи. Отпускането на средства от ЕС при пряко управление се осъществява чрез публично достъпни покани за представяне на предложения. Въз основа на правилата, установени във [Финансовия регламент на ЕС \(ЕС, Евратом\) 2024/2509](#), включително основните принципи на прозрачност и равно третиране, всички валидни заявления за финансиране се оценяват спрямо критериите за допустимост, изключване, подбор и отпускане на средства, посочени в поканите за представяне на предложения. За общ преглед вж. [Възможности за финансиране на НПО](#).

Баухаус“, Европейския социален фонд плюс (ЕСФ+), програмата CERV, „Еразъм+“, Програмата за единния пазар, фонда „Убежище, миграция и интеграция“ (ФУМИ), програмата „Правосъдие“, програмата „Връзки между действията за развитие на селските райони“ (LEADER), програмата на ЕС за борба с измамите и програмата LIFE. В региона на разширяването ЕС предоставя подкрепа на ОГО, включително чрез Инструмента за предприсъединителна помощ (ИПП III). Финансирането от Съюза се допълва с безвъзмездни средства от Европейското икономическо пространство и от Норвегия, които подкрепят ОГО в Европа чрез [фонда „Активни граждани“](#).

Партньорството и прозрачността са основни принципи за финансирането от Съюза. **Принципът на партньорство на Европейския съюз** изисква тясно сътрудничество между публичните органи и широк кръг от партньори, включително социални партньори и ОГО, през целия жизнен цикъл на финансираните от ЕС програми. Чрез този принцип се гарантира, че различни заинтересовани страни участват в подготовката, изпълнението, наблюдението и оценката на средствата от ЕС, за да се подобри тяхната ефективност, ефикасност и отчетност³².

В съответствие със съществуващите правни изисквания **прозрачността** остава водещият принцип при управлението на бюджета на ЕС. Съществуват специфични предпазни мерки и процедури, с които се гарантира, че финансирането от Съюза за всякакъв вид бенефициери (от предприятия до ОГО и физически лица) е **прозрачно и отговорно, и че се зачитат ценностите на ЕС**, включително чрез публикуване на информация за получателите на финансиране от ЕС при пряко и непряко управление³³.

Съгласно приложимите правила, по-специално [Финансовия регламент на ЕС](#), както и договорните рамки за безвъзмездни средства, са въведени строги защитни мерки, за да се гарантира, че **всички организации и проекти, чиито цели са несъвместими с ценностите на ЕС, не получават подкрепа**. За да засили допълнително тези защитни мерки и изисквания, Комисията се ангажира да разгледа доколко е осъществимо да се добавят показатели за риска с оглед засилване на проверките за съответствие с ценностите на ЕС в рамките на разработването на инструмента за оценка на риска [Arachne](#), ако това е технически възможно и законово съвместимо, и да проучи доколко е осъществимо да се увеличи честотата на актуализациите на публично достъпните данни в своята система за финансова прозрачност³⁴. Освен това Комисията публикува бележка, с която предоставя [насоки](#) относно вида дейности, които Съюзът следва да не изисква като условие за финансиране при разработването на политики и законодателство и изпълнението, наблюдението и прилагането на политики.

³²Принципът беше подсилен, като беше включена възможността за разпределяне на подходящ процент от ресурсите, предназначени за изграждане на административен капацитет на социалните партньори и ОГО, и беше подчертана ролята на [Европейския кодекс за поведение за партньорство](#) във всички етапи на програмирането и изпълнението.

³³Тази информация е публично достъпна на [уебсайта на Комисията за Системата за финансова прозрачност \(СФП\)](#). С неотдавнашното преразглеждане на Финансовия регламент бяха въведени по-амбициозни разпоредби за прозрачността, считано от многогодишната финансова рамка за периода след 2027 г.

³⁴Вж. отговорите на Комисията на [Специален доклад 11/2025 на Европейската комисия до ЕСП](#).

Необходими са допълнителни усилия, за да се гарантира **достъпността на публичното финансиране в целия ЕС**. ОГО съобщават, че публичното финансиране често е насочено предимно към държавни институции, а достъпът за ОГО, особено за организациите на местно равнище и по-малките организации³⁵, е ограничен и непостоянен. Освен това ОГО, работещи по теми, свързани с групи, които са недостатъчно представени, маргинализирани и в уязвимо положение, често срещат затруднения при достъпа до дългосрочно финансиране.

Комисията вече е предприела няколко стъпки за **опростяване** на приложимите процедури, **намаляване на административната тежест** и **съгласуване** на тези процедури с нуждите на ОГО на място (напр. чрез използване на еднократни плащания и многогодишни работни програми). Увеличеното използване на финансова подкрепа за трети страни, при която средства от Съюза се разпределят на по-малки организации от по-големи ОГО, даде възможност финансирането от ЕС да достигне до малки и местни организации, които иначе не биха имали достъп до финансиране от Съюза, и от своя страна допринася за подкрепата на разнообразен набор от участници от гражданското общество. Например тази мярка имаше основна роля в подкрепата на ОГО, работещи за защита и популяризиране на ценностите на ЕС по програми като [програмата на ЕС за образование и повишаване на осведомеността по въпросите на развитието \(DEAR\)](#) и CERV³⁶.

С общ бюджет от над **1,5 милиарда евро за периода 2021—2027 г. програмата CERV** заема уникално място в сферата на финансирането на ОГО, тъй като тя често е единственият източник на финансиране, достъпен за ОГО, работещи в областта на основните права и ценности в ЕС. От 2021 г. насам над 6 000 ОГО в държавите членки и в отговарящи на условията държави извън ЕС са получили подкрепа по програмата. През първите четири години от изпълнението ОГО бяха основните бенефициери на CERV, като получиха 77 % от отпуснатите средства. Комисията ще продължи да предоставя финансова подкрепа на ОГО и правозащитниците, които са изложени на риск, включително чрез проучване на възможността за **по-нататъшно разширяване на използването на финансова подкрепа за схеми на трети държави** в рамките на съответните програми за финансиране от Съюза.

В предложението на Комисията за **Многогодишната финансова рамка (МФР) за периода 2028—2034 г.**³⁷, прието на 16 юли 2025 г., ясно се посочва, че през следващите години финансовата подкрепа за ОГО ще продължи да бъде приоритет в редица области на политиката. С новата програма „АгораЕС“ ще се надгради успехът на настоящите програми „Творческа Европа“ и CERV с **увеличен общ ориентируем бюджет от почти 9 милиарда евро**. В програмата „АгораЕС“ ще се консолидира подкрепата за културата, медиите и гражданското общество, като по този начин ще се подобри защитата и насърчаването на основните права, ще се подкрепи демократичното участие и устойчивост, ще се насърчат културното многообразие и творческата свобода и ще се създаде свободен и разнообразен информационен пейзаж.

Предложената [програма „Еразъм+“](#) ще включва [Европейския корпус за солидарност](#) с индикативен бюджет от **40,8 милиарда евро** и освен че ще се подкрепя придобиването на умения, с нея ще се насърчава също устойчивостта, участието в

³⁵Обобщаващ фактологичен доклад.

³⁶Доклад за междинната оценка на програмата CERV; и доклад относно Хартата за 2024 г.

³⁷Вж. [ТУК](#) за повече информация относно предложението на ЕС за МФР за периода 2028—2034 г.

демократичния живот и гражданската ангажираност чрез възможности за формално, неформално и информално учене. Програма „Хоризонт Европа“ ще продължи да подкрепя изследвания, насочени към укрепване на демокрацията, включително чрез насърчаване на гражданската ангажираност.

С включените в предложението за МФР **планове за национално и регионално партньорство** също се цели да се подкрепят реформите и инвестициите за изграждане на капацитета на гражданското общество и социалните партньори за отстояване на ценностите на ЕС, гражданското образование и младежкото участие. Освен това в предложението за МФР се признава и потвърждава принципът на партньорство с ОГО, като се използва **подход на многостепенно управление**. С предложението като част от този фонд **Механизъм на ЕС** се предлага, наред с други действия, и финансиране за действия в областта на околната среда и климата, включително за подкрепа и овластяване на ОГО. В по-общ план след приемането на МФР за периода 2028—2034 г. процедурите ще бъдат допълнително хармонизирани и опростени, като по този начин ще се намали административната тежест за ОГО на място. Поради това Комисията приканва Европейския парламент и Съвета да разгледат съществената роля на финансирането на ОГО в предстоящите преговори по МФР за периода 2028—2034 г.

4.1. Мобилизиране на участниците и обединяване на ресурси

Финансирането от Съюза е от основно значение за овластяване на ОГО, но е ясно, че нуждите от финансиране на ОГО в ЕС и страните кандидатки могат да бъдат задоволени само чрез финансиране от различни източници. Освен публичните донори на национално, европейско и международно равнище нарастваща роля имат и **частните донори** (включително предприятия) и **благотворителните организации** (отделни фондации, обединени фондове и мрежи). Самите донори трябва да могат да работят в благоприятна правна и регулаторна среда, в която се защитават филантропските свободи и се облекчават (трансграничните) дарения. Това включва правна рамка, в която се признават фондацииите и асоциациите (включително трансграничните такива), като се гарантира, че ОГО и донорите могат да се възползват от данъчни стимули за дарения, които държавите членки желаят да предоставят³⁸.

ОГО съобщават, че често е трудно да се намери информация за различните видове финансиране, които са налични, и за субектите, които ги предоставят. Необходим е по-голям обмен на информация, диалог и сътрудничество както между донорите, така и между донорите и ОГО, за да се вземат по-стратегически решения относно различните начини за предоставяне на подкрепа и да се избегне дублиране. Поради тази причина **Комисията ще спомага за диалога между донорите**, както и между донорите и ОГО, включително чрез платформата на гражданското общество с цел обмен на опит, посочване на евентуален недостиг във финансирането и подобро допълване на източниците на финансиране.

³⁸Съгласно принципа на недискриминация държавите членки не могат да ограничават данъчните облекчения до местни благотворителни организации или дарения/завещания към местни субекти, като същевременно изключват от тези облекчения сравними чуждестранни благотворителни организации или дарения/завещания към сравними чуждестранни благотворителни организации. Вж. Препоръка С/2023/1344 на Съвета относно разработването на рамкови условия за социалната икономика и свързаните с нея работни документи на службите на Комисията.

ОГО често се нуждаят от други видове подкрепа, например **помощ в натура**, която може да бъде предоставена от професионалисти или доброволци. По-специално, за да могат ОГО да се ориентират в настоящата правна, административна, регулаторна и технологична среда, в която работят, е все по-важно те да разполагат не само с необходимите финансови средства, но и със специфични умения и експертен опит. Правната подкрепа, предоставяна от **pro bono юристи**, може да има основна роля в това отношение³⁹. Тези pro bono юристи могат да оказват подкрепа по правни въпроси и въпроси, свързани със съответствието (напр. относно приложимите задължения в областта на заетостта и данъците), като по този начин дават възможност на ОГО да отделят повече време за извършване на основните си дейности, както и да оказват подкрепа за тези основни задачи (напр. чрез проучвания за застъпничество, изграждане на капацитет и обучения, както и представителство при стратегически съдебни дела).

Юристите, предоставящи pro bono правна помощ, могат да подкрепят ОГО и при справянето със заплахи и атаки, например при кампании за очерняне и стратегически съдебни производства, насочени срещу публично участие, включително като представляват ОГО в съда и им предоставят правни съвети. Поради това Комисията ще **работи, за да осъществява връзки между общности от pro bono юристи и ОГО** в различните сектори, които се нуждаят от подкрепа, за да съдейства при оказването на помощ по административни, правни и финансови въпроси и въпроси, свързани с мобилността.

Комисията ще:

- спомага за диалога между донорите, както и между донорите и ОГО, включително чрез платформата на гражданското общество с цел обмен на опит, посочване на евентуален недостиг във финансирането и подобро допълване на източниците на финансиране;
- работи, за да осъществява връзки между общности от pro bono юристи и ОГО в различните сектори и такива, нуждаещи се от подкрепа, за да спомага за подкрепата по административни, правни и финансови въпроси и въпроси, свързани с мобилността;
- проучи възможността за по-нататъшно разширяване на използването на финансова подкрепа за схеми на трети държави в рамките на съответните програми за финансиране от Съюза, когато е приложимо.

Държавите членки се приканват:

- да създават и поддържат благоприятна правна и регулаторна среда за ОГО и донорите, в това число филантропските организации, включително като прилагат принципа на недискриминация и изпълняват по-широката препоръка на Съвета относно разработването на рамкови условия за социалната икономика;
- да допълват средствата от ЕС за ОГО с механизми за вътрешна подкрепа в съответствие с Препоръка (ЕС) 2023/2836 на Комисията.

5. ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО ВЪВ ВЪНШНАТА ДЕЙНОСТ НА СЪЮЗА

³⁹Вж. например услугите, предоставяни от [PILnet](#).

Ангажиментът на ЕС да работи с гражданското общество и да го защитава и подкрепя е отразен и във външната му дейност. ЕС работи в тясно сътрудничество с гражданското общество, за да **насърчава спазването на правата на човека за всички** — чрез прилагане на универсални норми, ръководени от международното право в областта на правата на човека. ОГО имат важен принос за укрепването на демокрацията и устойчивите общества в световен мащаб. Например те често участват като партньори по изпълнението във финансирани от Съюза проекти в областта на сътрудничеството за развитие, хуманитарната помощ и програмите за изграждане на капацитет и наблюдават търговските споразумения и споразуменията за асоцииране, за да гарантират спазването на клаузите за правата на човека и устойчивото развитие.

5.1. Работа с ОГО в международен план

ОГО редовно са канени да споделят своя опит относно външните политики на ЕС и да допринасят за диалозите по правата на човека, провеждани регулярно от ЕС с държавите и регионите партньори. На национално равнище делегациите на Съюза играят основна роля при работата с ОГО и правозащитниците и могат да наблюдават състоянието на демокрацията, правата на човека и гражданското пространство на местно равнище.

С [Форума ЕС-НПО по правата на човека](#) на ОГО и ЗПЧ от десетилетия се предоставя редовна възможност да обсъждат международни партньорства и въпроси, свързани с правата на човека, и да работят за преодоляване на предизвикателствата пред гражданското пространство в световен мащаб пряко с колегите си от Съюза. [Форумът за политиката относно развитието](#) и двата инструмента за гражданското общество за южното и източното съседство също представляват форуми за работа с ОГО във връзка с редица политики на ЕС. Комисията е поела ангажимент да засили подкрепата си за гражданското общество по целия свят, включително да дава възможност за участие на негови представители в многостранни форуми.

ЕС работи с ОГО по отношение на внедряването на стратегията за [Global Gateway](#) и за тази цел създаде [Консултативната платформа по Global Gateway с участие на ОГО и местни органи](#). Освен това ОГО имат важна роля при наблюдението и изпълнението на търговските споразумения, по-специално чрез вътрешни консултативни групи. ЕС, заедно с държавите членки и гражданското общество, разработи **пътни карти за ангажираност с гражданското общество** на равнището на държавите партньори с цел установяване на устойчив и структуриран диалог между тези участници. В това отношение Комисията потвърждава ангажимента си да подкрепя и насърчава [ръководените на местно равнище действия на ОГО и равноправните партньорства](#) в условия на хуманитарна криза. Това ще бъде постигнато чрез подкрепа и укрепване на капацитета на ОГО, увеличаване на размера на хуманитарното финансиране за местни ОГО и постепенно делегиране на повече правомощия на местни организации за реагиране, включително на такива от гражданското общество.

В рамките на тези механизми при работата с ОГО и правозащитниците се възприема съобразен със сигурността подход, при който се отчитат конкретните обстоятелства на участниците, за да се гарантира, че сама по себе си работата не излага организациите на допълнителни рискове.

5.2. Защита и подкрепа на ОГО в световен мащаб

ЕС поддържа дългогодишен ангажимент за защита и подкрепа на гражданското общество и гражданското пространство в световен мащаб и на национално равнище. Това е отразено например в [Съобщението относно ангажираността на Европа с гражданското общество в областта на външните отношения](#), [Плана за действие на ЕС относно правата на човека и демокрацията за периода 2020—2027 г.](#)⁴⁰, [Насоките на ЕС относно правата на човека](#) и относно [защитниците на правата на човека](#) и [Заклученията на Съвета от 2019 г. относно демокрацията](#), както и в прилагането на основания на правата на човека подход при международните партньорства⁴¹. Подкрепата за ОГО и правозащитниците, както и засилването на участието в обществените и политическия живот, особено на жените и младите хора, са основни приоритети на външната политика на ЕС.

За да продължи да постига напредък по тези цели, ЕС си сътрудничи с международни организации и форуми, които разработват норми относно гражданското пространство. Те включват Съвета на Европа, Организацията на обединените нации, Организацията за икономическо сътрудничество и развитие и Бюрото за демократични институции и права на човека към Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа.

[Годишните доклади на ЕС относно правата на човека и демокрацията](#) са важен инструмент за наблюдение на състоянието на ОГО и гражданското пространство в световен мащаб. Други механизми, например международните мисии за наблюдение на избори, дават възможност на ЕС да оцени изборната среда, включително условията за наблюдение от страна на местните представители на гражданското общество, и да работи активно с гражданското общество по време на тези мисии.

Подкрепата за капацитета и устойчивостта на ОГО, особено на организациите на местно равнище, за пълноценно участие в процесите на създаване на политики е приоритет в **източното съседство**, особено в контекста на свиващото се гражданско пространство⁴². В [пакта за Средиземноморието](#) се подчертава значението на поддържането на едно жизнено гражданско общество в южното съседство, като целта е да се овластят гражданското общество, младите хора и местните общности, да се изгради техният капацитет и да се насърчи участието им в местни или регионални диалози.

ЕС засили действията си за защита на гражданското пространство и защитниците на правата на човека, включително когато те са обект на транснационални репресии в офлайн и онлайн среда. Например ЕС стартира Системата за благоприятна среда за гражданското общество (EU SEE)⁴³, чрез която се оказва подкрепа на ОГО в над 80 държави, за да наблюдават тяхното гражданско пространство, да отправят ранни предупреждения за ограничения и да допринасят за предприемането на мерки.

⁴⁰Удължаването на срока на Плана за действие относно правата на човека и демокрацията беше съпроводено от [заклучения на Съвета](#), в които се потвърждава подкрепата за гражданското общество и защитниците на правата на човека като основен приоритет във външната политика на ЕС.

⁴¹Работен документ на службите на Комисията, [„Прилагане на основания на правата на човека подход към международните партньорства“](#).

⁴²Това включва подкрепа за ОГО, по-специално организации на местно равнище, в някои държави от региона на Източното партньорство.

⁴³EU SEE е партньорска програма, чиято цел е да се допринесе за процъфтяването на гражданското общество в световен мащаб, като се предотвратяват опитите за ограничаване на гражданското пространство.

Комисията предостави насоки и чрез своя [Наръчник за визовия кодекс](#), включително относно издаването на визи за правозащитници, и осигурява обучение по тази тема⁴⁴. Заедно с държавите членки тя ще продължи да популяризира наръчника и неговото прилагане, по-специално по отношение на насоките относно специфичните нужди на правозащитниците.

5.3. Осигуряване на финансиране, изграждане на партньорства

От 2013 г. насам ЕС подкрепя [Европейския фонд за демокрация](#) (ЕФД)⁴⁵, който предоставя основна подкрепа и защита на ОГО и правозащитници в кризисна и репресивна среда. Специфичен механизъм за защита, финансиран от ЕС, е **Механизмът за защитниците на правата на човека** на ЕС, който е създаден в подкрепа на защитниците на правата на човека в трети държави,⁴⁶ като предоставя различни форми на подкрепа (напр. физическа и цифрова защита; правна и медицинска подкрепа; наблюдение на съдебни процеси и на затвори; изграждане на капацитет; застъпничество; и временно преместване).

Финансирането се предоставя на ОГО чрез Инструмента за съседство, сътрудничество за развитие и международно сътрудничество (ИССРМС), например чрез безвъзмездни средства, отпускани по линия на тематичните програми „Права на човека и демокрация“ и „Гражданско общество“.

Съгласно предложението на Комисията за **МФР за периода 2028—2034 г.** сътрудничеството с ОГО и подкрепата за тези организации в държави партньори продължава да бъде приоритет в рамките на предложения [инструмент „Глобална Европа“](#). Това включва постоянния ангажимент за зачитане на правата на човека и демокрацията в световен мащаб.

5.4. Поглед напред, развиване на устойчивост

ЕС ще продължи да подкрепя гражданското пространство и създаването на благоприятна среда за гражданското общество по целия свят и да наблюдава правата на човека, демокрацията и гражданското пространство чрез съществуващите механизми. Той ще продължи да предоставя подкрепа и защита на ОГО и правозащитници, изложени на риск, включително от транснационални репресии, чрез инициативи като ProtectDefenders.eu и Европейския фонд за демокрация.

ЕС разширява ангажираността си с гражданското общество на световно и регионално равнище във връзка с основни процеси, например **регионални срещи**. ЕС ще продължи да води редовен диалог с ОГО като основни партньори в работата му по правата на човека, демокрацията и външната политика и ще се консултира с тях и със защитниците на правата на човека при подготовката на следващия **План за действие на ЕС относно правата на човека и демокрацията**. Той ще организира и **съвместни структурирани диалози на високо равнище с представители на**

⁴⁴По-конкретно курсовете за обучение се провеждат чрез проект, съфинансиран от Европейската комисия по линия на [Инструмента за управлението на границите и визовата политика](#) (BMVI) и разработен от Шведската агенция по миграция.

⁴⁵ЕФД е независима организация, отпускаща безвъзмездни средства, създадена през 2013 г. от ЕС и неговите държави членки като автономен международен доверителен фонд за насърчване на демокрацията в европейското съседство, Западните Балкани, Турция и извън тези държави.

⁴⁶Подкрепа по механизма са получили над [85 000 правозащитници от 2015 г. насам](#).

гражданското общество в партньорски региони, например в рамките на срещата между Африканския съюз и ЕС.

В рамките на **пакта за Средиземноморието** съществуват няколко инициативи, благодарение на които основни участници ще имат възможност да подкрепят конкретно своите общности, по-специално чрез създаването на Младежка парламентарна асамблея за Средиземноморието; подкрепа за развитието на гражданска служба на Средиземноморието; овластяване на организации, ръководени от жени, като основни фактори за влияние в техните общности; и подобряване на механизмите за сътрудничество на местно равнище с цел насърчаване на социалното приобщаване, включително на хора в уязвимо положение.

Комисията ще:

- засили работата си с гражданското общество във всички области на политиката на външната дейност на ЕС, включително чрез делегациите на Съюза;
- се консултира с ОГО относно създаването на благоприятна среда за гражданското общество в контекста на подготовката на следващия План за действие на ЕС относно правата на човека и демокрацията;
- засили подкрепата си за гражданското общество по целия свят, включително за да се даде възможност на гражданското общество да участва в многостранни форуми;
- организира съвместен структуриран диалог на високо равнище с гражданското общество на срещата между Африканския съюз и ЕС и ще продължи да насърчава подобни съвместни диалози с регионалните партньори;
- засили ангажимента си за обсъждане на нововъзникващи и променящи се заплахи за гражданското пространство в рамките на инициативата за демокрация „Екип Европа“;
- сключи нови рамкови споразумения за партньорство за изграждане на капацитет и свързване на ОГО чрез целенасочени инициативи в партньорските региони.

Държавите членки се приканват:

- да се координират с делегациите на Съюза на място, за да се гарантира ефективното прилагане на Плана за действие на ЕС относно правата на човека и демокрацията и на Насоките на ЕС относно правата на човека, както и да подкрепят въвеждането на новото поколение пътни карти на ЕС за ангажираност с ОГО (2025—2027 г.);
- да повишават осведомеността и да изграждат капацитет, включително чрез нови обучения, във връзка с насоките от Наръчника за визовия кодекс относно облекчаването на визовия режим за защитници на правата на човека, търсещи защита на територията на ЕС.

6. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Гражданското общество е крайъгълен камък на демокрацията в целия ЕС и извън него. Гражданското общество допринася за разработването на политики, като си партнира с националните правителства и институциите на Съюза при изпълнението

на политиките и предоставя широк спектър от мерки за подкрепа и услуги във всички сектори на обществото. Активното участие на гражданското общество в едно благоприятно гражданско пространство, свободно от заплахи и атаки, спомага за насърчаването и защитата на ценностите, върху които е основан ЕС.

Със Стратегията на ЕС за гражданското общество се полагат основите за засилена ангажираност, подкрепа и защита, както и за едно овластено гражданско общество. В нея се предлага съгласуван набор от взаимно подсилващи се мерки за ефективно подобряване на защитата и подкрепата на гражданското общество и за гарантиране на ефективна и пълноценна работа с вземащите решения, както на равнището на ЕС, така и на национално равнище и във външната дейност на ЕС.

Изпълнението на тази стратегия изисква усилия на всички равнища. Институциите, органите, службите и агенциите на ЕС, както и държавите членки и страните, обхванати от процеса на разширяване, трябва да дадат своя принос. В стратегията гражданското пространство в държавите членки и страните, обхванати от процеса на разширяване, се признава като едно непрекъснато и споделено демократично пространство, а наличието на жизнено гражданско общество в едно благоприятно гражданско пространство е от съществено значение за напредъка към присъединяване. На световно равнище ЕС ще продължи да си сътрудничи с държавите партньори и с международни организации, за да създаде благоприятна среда за гражданското общество и да насърчава засилена ангажираност, защита и подкрепа за ОГО по целия свят.

Комисията ще свиква редовно дискусии с държавите членки, гражданското общество, Европейския икономически и социален комитет, Агенцията на ЕС за основните права, международни организации и други съответни участници, за да подпомогне изпълнението на предложените действия и да прави равносметка на постигнатия напредък.

Комисията приканва Европейския парламент и Съвета, както и Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите, да подкрепят изпълнението на настоящата стратегия. Следващата МФР ще трябва да продължи да предвижда силна подкрепа за организациите на гражданското общество, с усилия за опростяване на процесите на финансиране, намаляване на административната тежест и подобряване на достъпа чрез лесни за ползване цифрови инструменти.